

100

ความรู้คู่สวน

tips & techniques

| วัสดุ ก้นถั่ว | ธรรมชาติ ชิมสุหิสถ | วรรดึญ แกว้สุก |
 | ศิริวิทย์ ธีว่บ่ารุญ แลละจาตุรนร์ ฆุนกวง |

100

ความรู้ คู่สวน

อรชาติ ทับดวง,
วรวิทย์ อึ้งสุหัตต์, วรุตติ แก้วสุก
ศิริวิทย์ ธีรบำรุง และจาดวงศ์ ขุนทอง

สำนักพิมพ์บ้านและสวน

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 978-616-18-2766-3

เจ้าของลิขสิทธิ์

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) พิมพ์ครั้งแรกในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561

© Amarin Printing and Publishing Public Co., Ltd. First published in Thailand in 2018 by Amarin Printing and Publishing Public Co., Ltd.

ข้อความและรูปภาพทั้งหมดในหนังสือนี้ เจ้าของลิขสิทธิ์สงวนสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ การคัดลอกส่วนใด ๆ ในหนังสือนี้ไปเผยแพร่ในทุกรูปแบบ ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ยกเว้นการอ้างอิงเพื่อการศึกษาและการวิจารณ์

เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

กรรมการผู้อำนวยการใหญ่ ระวีณ สุทตะพันธุ์ ปัญจรุ่งโรจน์

กรรมการผู้จัดการ เจรมัย พิทักษ์วงศ์

บรรณาธิการที่ปรึกษา ประพันธ์ ประกาสะวัตต์

บรรณาธิการสำนักพิมพ์ วรปสร อัครนิยทธร

บรรณาธิการ ทิพาพรรณ สิริเวชฎากรักษ์

เลขานุการคณะบรรณาธิการ พรทิพย์ อินทร์เปลียน

หัวหน้าศิลปกรรม พรพัฒน์ วงศ์ตันหัน

ศิลปกรรม สุมนา เลียบทวี

ภาพประกอบ วาภูมิ อนุรักษะณะพล

รองผู้จัดการฝ่ายภาพ อภิรักษ์ สุขสัย

ช่างภาพ ธนกิตติ คำอ่อน, นันทยา บุษบงศ์, ณัฐวัฒน์ สองแสง

ผู้อำนวยการฝ่ายจัดการสำนักพิมพ์ ชัชฎา พรหมเลิศ

ซัพพลายเออร์ สุภาวดี สุขสมัย

พิสูจน์อักษร ส่องนภา ภัคตวิสัย

คอมพิวเตอร์ จีวณีย์ คำจันทร์

ประสานงานการผลิต ไตรรัตน์ ทองเฝ้า

ผู้อำนวยการฝ่ายการตลาดและกลยุทธ์ นันทิพย์ เงินแย้ม

ผู้จัดการฝ่ายการตลาด Fair and Event ศุภมิต นำประดิษฐ์

ผู้จัดการส่วนการตลาด Fair and Event จุรีพร ชัยสงคราม

สำนักงาน

บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

378 ถนนชัยพฤกษ์ (บรมราชชนนี)

เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

โทรศัพท์ 0-2422-9999 ต่อ 4278

โทรสาร 0-2422-9999 ต่อ 4078

E-mail: info@amarin.co.th

Homepage: <http://www.amarinpocketbook.com>

สงวนลิขสิทธิ์หนังสือเล่มนี้ตามพระราชบัญญัติ พ.ศ. ๒๕๓๗

ห้ามคัดลอกเนื้อหา ภาพประกอบ รวมทั้งดัดแปลง

เป็นฉบับที่ก่เลียง ดัดแปลงตีพิมพ์ หรือเผยแพร่ด้วยรูปแบบ

และวิธีการอื่นใดก่อนได้รับอนุญาต

สื่อดิจิทัลนี้ให้บริการดาวน์โหลดสำหรับผู้ใช้บริการตามเงื่อนไข

ที่กำหนดเท่านั้น การทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ ไม่ว่าวิธีใด ๆ

นอกเหนือจากเงื่อนไขที่กำหนด ถือเป็นความผิดอาญาตาม

พรบ. ลิขสิทธิ์ และพรบ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

100

ความรู้
คู่สวน

ว่าด้วยเรื่องต้นไม้

► Name

ครุฑต่อ-สราดล กันต์วน

► Contact

FB : Taradon Tunduan

: Urban Forestry Working Group

of Thailand

“ครุฑต่อ หมอต้นไม้” รุกขกรมือดี
ผู้มีประสบการณ์ด้านดูแลต้นไม้มาอย่าง
ต่อเนื่องยาวนาน มีผลงานหนังสือ “สนุก
กับต้นไม้ใหญ่” ร่วมกับสำนักพิมพ์บ้านและ
สวนตั้งแต่วันที่ 2544 เพราะความรักใน
ต้นไม้และอยากเห็นป่าในเมืองเกิดขึ้น
จึงร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
ก่อตั้งโรงเรียนต้นไม้ เพื่อเป็นแหล่ง
เรียนรู้ถ่ายทอดเทคนิคต่างๆในการดูแล
ตัดแต่งต้นไม้ให้กับคนรุ่นใหม่และผู้สนใจ

/ รู้ก่อนเลือกต้นไม้มาปลูก /

นอกจากเรื่องความงามของต้นไม้ที่ถูกตาต้องใจแล้ว การเลือกต้นไม้เพื่อปลูกในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งยังมีปัจจัยให้ต้องพิจารณากันอีกหลายด้าน ดังนี้

1 ความต้องการส่วนบุคคลและวัตถุประสงค์ในการใช้พื้นที่ดังกล่าว

1 มีพื้นที่แค่ไหน

การมีพื้นที่ปลูกที่กว้างขวางจะช่วยลดข้อจำกัดในการเลือกพรรณไม้ โดยเฉพาะขนาดของพรรณไม้แต่ละชนิด แต่หากมีพื้นที่จำกัด คงต้องเลือกเฉพาะพรรณไม้ที่มีขนาดกลางลงมาเท่านั้น

2 ชอบร่มครึ้มมาก ๆ หรือโปร่งสบายตา

สภาพแวดล้อมที่ร่มครึ้ม ชุ่มชื้นตลอดทั้งปี อาจไม่เหมาะสมกับการปลูกต้นไม้ที่มีถิ่นอาศัยอยู่ในป่าผลัดใบ ซึ่งในแต่ละปีควรมีช่วงแล้งประมาณ 3 เดือน แต่น่าจะเหมาะกับต้นไม้จากป่าไม่ผลัดใบมากกว่า

3 ความชอบส่วนตัวเกี่ยวกับสีและกลิ่นดอกไม้ หรือลักษณะผล

ไม่เพียงแต่สีหรือลักษณะของดอกเท่านั้นที่ต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนปลูกต้นไม้ ช่วงฤดูที่ออกดอกก็มีความสำคัญเช่นกัน ต้นไม้ที่มีกลิ่นหอมและออกดอกในช่วงอากาศหนาว เช่น ป๊อบ ชงโค พุดกุหลาบ ควรปลูกทางทิศเหนือหรือตะวันออกเฉียงเหนือของบ้าน เพื่อให้ลมหนาวพัดพากลิ่นเข้ามาในบ้าน แต่ต้นไม้ที่ออกดอกในช่วงฤดูร้อนเรื่อยๆไปตลอดทั้งปี เช่น จำปี แก้ว กระจ่างดา ควรปลูกในทิศใต้หรือตะวันตกเฉียงใต้ เพราะลมฝนซึ่งเกิดจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดมาจากทางด้านนั้น

2 ปัจจัยแวดล้อมของพื้นที่ปลูก

ควรคัดเลือกพรรณไม้ให้เหมาะสมกับสภาพดินฟ้าอากาศ (ดินในที่นี้หมายถึง ลักษณะทางกายภาพ ฯลฯ ฟ้าหมายถึงปริมาณน้ำฝนและความชื้นโดยรอบ ฯลฯ ส่วนอากาศหมายถึงอุณหภูมิของบรรยากาศ ณ ที่นั้น แสงหรือความร้อนที่ต้นไม้ อาจได้รับ โดยเฉพาะกรณีแสงหรือความร้อนสะท้อนมาจากสิ่งก่อสร้างโดยรอบ ฯลฯ) ณ ที่จุดปลูก และนำข้อมูลเรื่องถิ่นอาศัยของพรรณไม้ที่ต้องการปลูก ตามข้อ 1 มาพิจารณาประกอบกัน

3 พิจารณาข้อจำกัดหรือลักษณะจำเพาะของต้นไม้แต่ละชนิด

นิสัยในการออกดอก สำหรับผู้ที่คาดหวังเรื่องการออกดอกของต้นไม้ต้องเข้าใจว่า สิ่งสำคัญในเรื่องนี้มิใช่ช่วงเวลาที่ดินไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งออกดอก แต่ประเด็นที่ต้องเข้าใจให้กระจ่างคือนิสัยในการออกดอกของต้นไม้ต้นนั้น ซึ่งพิจารณาจาก วงจรการเจริญเติบโต โดยมีหลักที่ยึดถือกัน คือ หลังสิ้นสุดช่วงผลัดใบ ต้นไม้ จะเข้าสู่ระยะพักตัวในฤดูหนาว จากนั้นเมื่อถึงช่วงฤดูใบไม้ผลิซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น วงจรการเติบโตในแต่ละปีของส่วนเหนือดินของต้นไม้ ให้สังเกตว่า ต้นไม้ มีปฏิกิริยาตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอากาศอย่างไร โดยปฏิกิริยาของ ต้นไม้แยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มผลัดใบ - ออกดอก - แดกยอดอ่อน ที่เรียกกันว่ากลุ่ม Spring Bloomer ตัวอย่างของต้นไม้ในกลุ่มนี้ที่รู้จักกันดี คือ ต้นซากุระ หรือกลุ่มเชอร์รี่ โดยต้นไม้ในประเทศไทยที่จัดเข้าในกลุ่มนี้ เช่น คุณ กัลปพฤกษ์ ฝ้ายคำ ทองกวาว เสลา แคนฝรั่ง เป็นต้น เนื่องจากต้นไม้ในกลุ่มนี้ต้องผลัดใบเต็มที่ ก่อนออกดอก ด้วยเหตุนี้จึงควรปลูกในบริเวณที่สามารถกักน้ำไม่ให้เข้าไปได้ และควรอยู่ในที่โล่งเพื่อให้อากาศเย็นพัดผ่านเข้าไปในเรือนยอด การฝึมนำไป ปลูกในที่ร่มครึ้มและชุ่มชื้นจะส่งผลให้ปริมาณดอกลดลง

กลุ่มผลัดใบ - แดกยอดอ่อน - ออกดอก ที่เรียกกันว่ากลุ่ม Summer Bloomer ซึ่งในเมืองไทยยังแยกย่อยออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- **Early Summer Bloomer** ต้นไม้ในกลุ่มนี้ออกดอกหลังแดกยอดอ่อนไม่นานนัก มีหลายชนิดที่ออกดอกประปรายไปตลอดช่วงฤดูฝน และมีปริมาณดอกลดลงเมื่อเข้าสู่ช่วงอากาศเย็น ตัวอย่างต้นไม้ในกลุ่มนี้ได้แก่ อินทนิลน้ำ ตะแบก นนทรี ชี้เหล็ก จำปี จำปา กระดังงา เป็นต้น ควรปลูกต้นไม้ในกลุ่มนี้ในพื้นที่ซึ่งสามารถให้น้ำและปุ๋ยได้เต็มที่หลังการแดกยอดอ่อน เพื่อช่วยให้ได้ช่อดอกที่ใหญ่สะดุดตา
- **Late Summer Bloomer** ต้นไม้ในกลุ่มนี้ออกดอกช้ากว่าต้นไม้กลุ่มแรกมาก โดยใช้เวลาเกือบตลอดฤดูฝนเพื่อการเจริญเติบโต जबจนลมหนาวพัดผ่านเข้ามาจึงออกดอก ตัวอย่างต้นไม้ในกลุ่มนี้ได้แก่ ป๊อบ ชงโค แคแสด พวงโกเมน ทองอุไร กันเกรา ทรงบาดาล เป็นต้น ควรปลูกต้นไม้ในกลุ่มนี้ในพื้นที่ซึ่งสามารถให้น้ำให้ปุ๋ยหลังการแดกยอดอ่อนเช่นกัน แต่หากปลูกในจุดที่ลมหนาวพัดผ่านเข้ามาได้ง่าย ๆ เชื่อว่าจะกระตุ้นให้ดอกออกสะดุดตาได้มากขึ้น

กลิ่นและรูปฟอร์ม ประเด็นนี้เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละคน บางคนอาจแพ้กลิ่นดอกไม้บางชนิด ซึ่งตรงกันข้ามกับบางคนที่บอกว่าหอม จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาก่อนนำมาปลูก

รากผิวดิน ต้นไม้บางชนิดมีรากแขนงที่เป็นเส้นสูงจากระดับผิวดิน จึงไม่ควรปลูกในพื้นที่ซึ่งผู้คนสัญจรผ่านไปมาเป็นประจำ

ลองนำหลักการเหล่านี้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกต้นไม้กันนะครับ

/ ควรปลูกไม้ใหญ่ตามกันอาศัย /

คนรักต้นไม้ส่วนใหญ่มักไม่ให้ความสำคัญต่อถิ่นอาศัย (Habitat) ดั้งเดิมของพรรณไม้แต่ละชนิด และปฏิบัติต่อต้นไม้ทุกชนิดเหมือนกัน การปฏิบัติต่อต้นไม้ในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับถิ่นอาศัยดั้งเดิมของต้นนั้น ๆ มักก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาวตามมา ตัวอย่างเช่น

- ใช้ดินปลูกที่คิดว่าดีกับต้นไม้ที่มีถิ่นอาศัยจากป่าเต็งรัง ป่าเบญจพรรณ ซึ่งเป็นป่าที่มีดินเป็นดินทรายจัด มีหินในบริเวณผิวดินมาก หรือเป็นดินลูกรังที่มีชั้นลูกรังตื้น ส่งผลให้เกิดโรคที่ระบบรากของต้นไม้ได้ง่าย
- สร้างสภาพแวดล้อม (Microclimate) รอบ ๆ ต้นไม้ที่มีถิ่นอาศัยจากป่าผลัดใบให้คล้ายคลึงกับสภาพป่าดงดิบ โดยนำเฟิน มอสส์ไปเกาะตามลำต้น หรือรดน้ำให้ชุ่มชื้นตลอดทั้งปี ซึ่งไม่ใช่สภาพแวดล้อมที่ต้นไม้เหล่านี้คุ้นเคย จึงส่งผลลบต่อต้นไม้ในระยะยาว ดังนั้นหากต้องการเลือกต้นไม้ให้มอสส์หรือเฟินมาเกาะ ควรเลือกเป็นไม้ใหญ่ไม่ผลัดใบจะดีกว่า

การนำพืชพรรณมาปลูกในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากสภาพนิเวศที่พรรณไม้ชนิดนั้น ๆ คุ้นเคย แม้ทำได้ แต่มีแนวโน้มก่อให้เกิดปัญหาในระยะยาว เช่น การนำต้นไม้ที่มีถิ่นกำเนิดในป่าเต็งรังอย่างต้นฉนวน กระโดน คำมอกหลวง มะขามป้อม ซึ่งแต่ละปีต้องเผชิญช่วงแห้งแล้งจัดไม่น้อยกว่า 4 เดือนไปปลูกในที่ชุ่มชื้นตลอดทั้งปี อาจทำให้เกิดโรคที่ระบบรากได้ง่าย

/ ดินที่ใช้เหมาะกับไม้ทุกต้น /

ระบบนิเวศในประเทศไทยผันแปรแตกต่างกันสูงมาก ในทางนิเวศวิทยา ประเทศไทยเป็นจุดรวมของสามเขตพรรณพฤกษชาติ คือ ภูมิภาคอินโด-เบอร์มีส ภูมิภาคอินโดจีน และภูมิภาคมาเลเซีย ดินไม้ในบ้านเราจึงคุ้นเคยกับสภาพนิเวศที่แตกต่างกัน ดังนั้น ดินดี ดินที่อุดมสมบูรณ์จึงเหมาะกับต้นไม้ที่มาจากป่าบางประเภท แต่อาจไม่เหมาะกับต้นไม้จากป่าเบญจพรรณหรือป่าเต็งรังที่มักเกิดขึ้นตามลาดเขา อย่างต้นฉนวน กระโดน คำมอกหลวง มะขามป้อม ซึ่งคุ้นเคยกับดินทรายจัดและดินที่หน้าดินมีหินปนอยู่มาก ดังนั้น ดินที่เหมาะสมสำหรับต้นไม้จากป่าเต็งรังน่าจะเป็นดินลูกรังนั่นเอง การเลือกใช้ดินผสมในการปลูกต้นไม้ โดยเฉพาะไม้ใหญ่ จึงควรพิจารณาในเรื่องถิ่นอาศัยเหล่านี้ควบคู่กันไปด้วย เพื่อสร้างระบบนิเวศที่เหมาะสมให้กับต้นไม้ชนิดนั้น ๆ

กระโดน

คำมอกหลวง

/ ต้นไม้กวนน้ำท่วม /

ต้นไม้แต่ละชนิดมีความสามารถในการทนต่อน้ำท่วมซึ่งแตกต่างกัน สังเกตได้จากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่เมื่อปี 2554 ที่ผ่านมา มีต้นไม้ใหญ่หลายต้นที่ล้มตายไป ขณะที่หลายต้นกลับอยู่ได้ นอกจากระยะเวลาการท่วมซึ่งที่ยาวนานต่างกัน ในแต่ละพื้นที่แล้ว สาเหตุหลักๆ น่าจะมาจากปัจจัยเรื่องถิ่นกำเนิด

ต้นไม้จากป่าชายเลนอย่างต้นแสมดำ หูกวาง สังกะสีทะเล ลำมะงา นนทรี ลำพู ลำแพน ทนน้ำท่วมขังได้เป็นช่วงๆ ส่วนต้นไม้จากป่าพรุน้ำจืด เช่น ต้นจิกหรือกระโดนน้ำ ต้นก้านเหลือง ต้นอินทนิลน้ำ ต้นโสภณน้ำ ต้นชุมแสง สามารถทนน้ำขังเป็นเวลานานได้ ในทางตรงกันข้าม ต้นไม้จากป่าเบญจพรรณ หรือป่าเต็งรัง ซึ่งในธรรมชาติขึ้นอยู่บนลาดเขา สันเนิน อย่างเช่น ต้นพญาสัตบรรณ เสี้ยวดอกขาว กระโดน มะเกลือ ตะแบก เสลา ซึ่งไม่เคยเผชิญสภาวะน้ำท่วมขัง จึงไม่น่าจะทนต่อน้ำท่วมขังได้

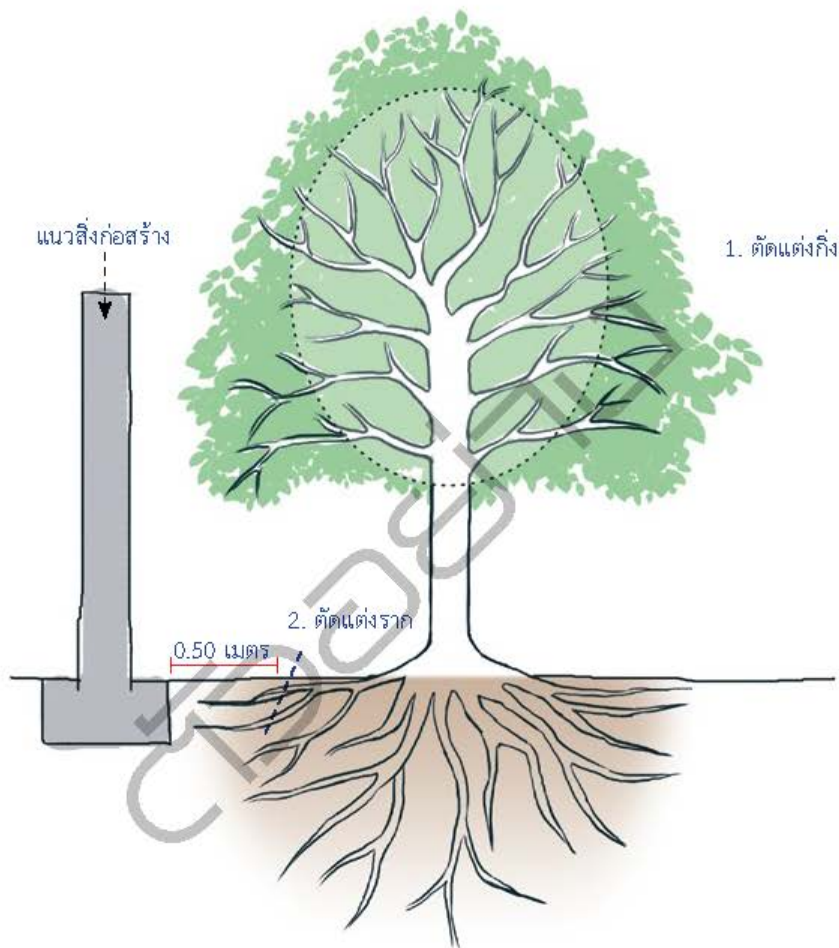
แล้วเราจะทราบได้อย่างไรว่าต้นไม้ชนิดใดมีถิ่นอาศัยอยู่ในป่าลักษณะใด ก็ให้ระบุชื่อพรรณไม้ชนิดนั้นๆ หากระบุเป็นชื่อวิทยาศาสตร์ก็จะได้ข้อมูลที่กว้างมากขึ้น และตามด้วยคำว่า ถิ่นอาศัย หรือ Habitat ลงในโปรแกรมค้นหาที่ใช้กันทั่วไป

/ ปลุกไม้ใหญ่ใกล้บ้านไม่ต้องกังวลใจ /

หลายคนที่ปลุกไม้ใหญ่ไว้ในสวน เมื่อต้นไม้เหล่านี้เริ่มเติบโตเข้าใกล้สิ่งก่อสร้าง เจ้าของบ้านมักเกรงปัญหาที่จะตามมา แต่ไม่ต้องกังวลใจไปก่อน เพราะปัญหาเหล่านี้แก้ไขได้ด้วยการตัดแต่งราก (Root Trimming) แต่ก่อนตัดแต่งราก ต้องเข้าใจหลักพื้นฐานเรื่องระบบรากต้นไม้ในเขตร้อนด้วย กล่าวคือ

ความมั่นคงของต้นไม้ในเมืองร้อนไม่ได้ขึ้นอยู่กับรากแก้วดังที่มักเข้าใจกัน ต้นไม้ในเขตร้อนเมื่อมีอายุมากขึ้น รากแก้วจะค่อย ๆ สูญสลายไปเมื่อโตเต็มที่ ความมั่นคงของต้นไม้ในเขตร้อนจึงขึ้นกับความสมบูรณ์ของระบบรากแขนง โดยเฉพาะรากแขนงผิวดิน การตัดแต่งรากแขนงผิวดินจึงต้องกระทำด้วยความระมัดระวังเพื่อไม่ให้กระทบต่อความมั่นคงของต้นไม้ต้นนั้น โดยเฉพาะความสมดุลระหว่างระบบรากกับเรือนยอด

ก่อนตัดแต่งรากต้องพิจารณาขนาด รูปทรง ความสูง และน้ำหนักของเรือนยอด ก่อนว่าหลังตัดแต่งรากแล้วระบบรากยังสามารถแบกรับเรือนยอดไว้ได้อย่างมั่นคงหรือไม่ หากเป็นต้นไม้ที่มีเรือนยอดสูงเตี้ยและแน่นทึบ หรือมีเรือนยอดที่เอนเอียงไปด้านใดด้านหนึ่งมากกว่าปกติ น้ำหนักของเรือนยอดในด้านต่าง ๆ มักไม่สมดุลกัน จำเป็นต้องตัดแต่งเรือนยอดให้เหมาะกับระบบรากก่อน การตัดแต่งรากทำได้โดยเปิดหน้าดินเหนือรากแต่ละเส้นตามแนวสิ่งก่อสร้าง เช่น แนวรั้ว แนวผนังอาคาร ที่ระยะห่างจากจุดที่เป็นปัญหาสักประมาณ 50 เซนติเมตร แล้วใช้เลื่อยตัดรากที่พบในแนวดังกล่าว ควรระมัดระวังไม่ให้เนื้อไม้ฉีกขาด จากนั้นกลบดินลงไปตามเดิม การทำเช่นนี้ช่วยลดปัญหารากชอนไชไปสู่โครงสร้างของสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ได้ และต้นไม้ต้นนั้นก็ยิ่งเติบโตให้ร่มเงาต่อไปได้

การตัดแต่งรากไม้ยืนต้นใกล้สิ่งก่อสร้าง

/ รู้จักต้นไม้ก่อนตัดแต่ง /

ก่อนที่เราจะตัดแต่งต้นไม้ เราควรเรียนรู้เรื่องรูปทรงของต้นไม้แต่ละประเภท ประกอบกันด้วย เพื่อให้ตัดแต่งออกมาอย่างเหมาะสม ได้ต้นไม้ที่มีรูปทรงสวย โครงสร้างงาม และเติบโตแข็งแรง รับแสงแดดได้อย่างทั่วถึง โดยเราสามารถแบ่งต้นไม้ออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

- 1 ไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ กลาง เล็ก
- 2 ไม้พุ่มขนาดใหญ่ กลาง เล็ก
- 3 ไม้คลุมดิน
- 4 ไม้กอ
- 5 เฟิน
- 6 ไม้เลื้อยและไม้รอเลื้อย

ในการตัดแต่งทั่วไปนั้น เรามักจะตัดกิ่งไม้แห้งที่ไม่ค่อยมีใบที่ดูรกเกะกะออกไป รวมถึงกิ่งที่มีโรคและแมลงหรือเชื้อรา กิ่งที่ไม่ค่อยมีกิ่งแขนง ไม่แตกกิ่ง ไม่มีใบ ตुकถ่ายกิ่งไม้เดี่ยวๆ ซึ่งต่อไปจะหมดสภาพ ควรตัดให้สั้นลง รวมถึงการตัดกิ่งเพื่อสร้างการเจริญเติบโต ควรเลือกดูกิ่งที่มีตาสมบูรณ์แข็งแรงที่สุด และตัดเหนือตาราว 2-5 เซนติเมตร ทั้งนี้ขึ้นกับชนิดของพรรณไม้ หลังตัดจะเกิดกิ่งงอกบริเวณตาหลายกิ่ง ซึ่งควรเลือกกิ่งที่สมบูรณ์เก็บไว้และตัดกิ่งที่ไม่ต้องการออก

รูปทรงต้นไม้แต่ละประเภท

ข้อคิดสำคัญก่อนตัดแต่งต้นไม้

1 ติโจทย์ให้แตกต่างความต้องการตัดแต่งต้นไม้ด้วยสาเหตุใด

ตัดเพื่อป้องกันอันตราย ตัดเพื่อความงาม ตัดเพราะกิ่งก้านก่อปัญหาด้านใดด้านหนึ่ง ฯลฯ กิ่งที่สร้างปัญหาดังกล่าวนี้นักเป็นกิ่งขนาดใหญ่และมีจำนวนไม่มากนัก (ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ของกิ่งที่ต้องตัดทั้งหมดสำหรับแต่ละต้น) จึงต้องระบุต้นต่อแห่งปัญหาให้ชัดเจนก่อนเริ่มต้นการตัดแต่ง

2 ต้องเริ่มต้นการตัดแต่งเพื่อจัดการโจทย์ (ปัญหา) ในข้อ 1 ให้หมดสิ้นเสียก่อน

ไม่ต้องตั้งเรื่องเล็กๆ น้อยๆ หรือปัญหารองอื่น ๆ ของต้นไม้ต้นนั้นในช่วงแรกอย่างเด็ดขาด ดังนั้นการตัดกิ่ง ซึ่งมักเป็นกิ่งขนาดใหญ่ ในช่วงแรกของการปฏิบัติงาน จึงต้องผ่านการไตร่ตรองอย่างรอบคอบถี่ถ้วน ในกรณีว่าจ้างตัดแต่งต้นไม้ ทั้งผู้ว่าจ้างและหัวหน้างานต้องกำกับการปฏิบัติงานในช่วงแรกนี้อย่างเคร่งครัด เพราะถือเป็นช่วงวิกฤต หากปฏิบัติผิดพลาดจักส่งผลเสียหายต่อต้นไม้ได้ ไม่ควรเริ่มงานด้วยการตัดกิ่งเล็กกิ่งน้อยออกก่อนโดยไม่จำเป็น (ให้ตัดเฉพาะที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อให้สะดวกต่อการลำเลียงกิ่งขนาดใหญ่ลงมา) เพราะเมื่อถึงช่วงต้องตัดแต่งเพื่อกำจัดปัญหาหลักของต้นไม้ต้นนั้น ต้นไม้อาจเหลือกิ่งอยู่น้อยมาก ส่งผลให้สภาพหลังกำจัดปัญหาหลักออกไปแล้วโล่งเกินควรและดูไม่สวยงาม

3 เมื่อกำจัดปัญหาสำคัญตามข้อ 1 เรียบร้อยแล้ว

จึงพิจารณาจัดการปัญหารอง ๆ ลงไปตามลำดับความสำคัญของปัญหาเหล่านั้น รวมทั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตสำหรับต้นไม้ต้นนั้น

4 เมื่อดำเนินการตามข้อ 3 เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว

จึงพิจารณาตัดแต่งปรับปรุงทรงโดยรวมของต้นไม้ต้นนั้นให้กลมกลืนกับสภาพแวดล้อมโดยรอบและสวยงาม

เนื่องจากประเทศไทยอยู่ในเขตร้อน อัตราการเจริญเติบโตของต้นไม้จึงสูงและรวดเร็วกว่าต้นไม้ในเขตหนาว การตัดแต่ง การวางรูปฟอร์มของเรือนยอดจึงเป็นสิ่งจำเป็น ในพื้นที่ซึ่งปลูกต้นไม้ใหญ่ไม่หนาแน่นมากนัก การตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ปีละครั้งจึงเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างสม่ำเสมอ แต่ในจุดที่มีต้นไม้ใหญ่หนาแน่นกว่าปกติอาจต้องตัดแต่งมากกว่าปีละครั้ง ส่วนช่วงเวลาในการตัดแต่งต้นไม้ไม่ค่อยเข้มงวดเท่ากับประเทศในเขตหนาวซึ่งต้นไม้เติบโตยืดยาวเฉพาะในช่วงฤดูใบไม้ผลิเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การตัดแต่งย่อยๆ ของต้นไม้ในประเทศไทยจึงทำได้เกือบทั้งปี โดยจังหวะที่ดีที่สุดคือในช่วงที่ใบบนเรือนยอดแก่จัด และควรหลีกเลี่ยงการตัดแต่งต้นไม้ในช่วงที่ต้นไม้แตกยอดอ่อนซึ่งใบยังไม่แก่เต็มที่

อย่างไรก็ตาม หากเป็นการตัดแต่งใหญ่ การตัดหนัก เพื่อให้ได้ผลดีสูงสุดควรกระทำในช่วงที่ต้นไม้ผลัดใบเต็มที่ ซึ่งผันแปรไปตามภาคต่างๆ คือ ในภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคกลางมีช่วงที่สมควรตัดแต่งค่อนข้างยาว คือตั้งแต่ช่วงปลายๆ ปีไปจนถึงประมาณเดือนเมษายน (ก่อนฝนตก) ส่วนภาคใต้แนะนำให้รอจนกระทั่งฝนซึ่งเกิดจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือลดลง ซึ่งอยู่ในช่วงปลายมกราคมไปจนถึงประมาณเดือนเมษายน ก่อนที่ฝนจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะพัดผ่านเข้ามา โดยควรตัดแต่งอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อให้ทรงพุ่มรับแสงอย่างเต็มที่ รวมถึงกิ่งก้านของต้นไม้ได้รับธาตุอาหารเพียงพอก่อนผลิใบชุดใหม่

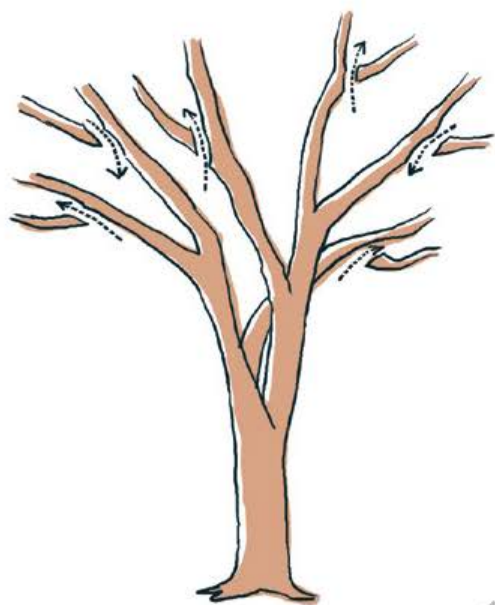
/ แต่งต้นไม้อย่างมีศิลป์ /

เรามักเห็นผลงานการตัดแต่งต้นไม้ตามข้างทางที่ทำให้เกิดความรู้สึกทางลบ ทั้งๆ ที่หากตัดน้อยลง หรือเพิ่มขึ้นอีกนิด ก็จะลดความรู้สึกทางลบเหล่านั้นได้ วิธีง่ายๆ ที่ใช้ได้ดี คือ ตัดเหนือโคนกิ่งถัดไป ที่เรียกว่าตัดซ่อนแผล ซึ่งเมื่อตัดแล้วจะมองคล้ายกับกิ่งนั้นแตกหักมุมออกจากลำต้นหรือกิ่งเดิม ไม่เหลือต่อให้รำคาญตา ยิ่งเป็นปลายกิ่งที่อยู่ในระดับต่ำด้วยแล้วยิ่งควรเล็มออก เพราะอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ที่ผ่านมาได้ แต่หากตัดโดยคงเหลือกิ่งรองไว้ จะทำให้ผู้ที่ผ่านมาสังเกตเห็นและหลีกเลี่ยงอันตรายได้ง่าย

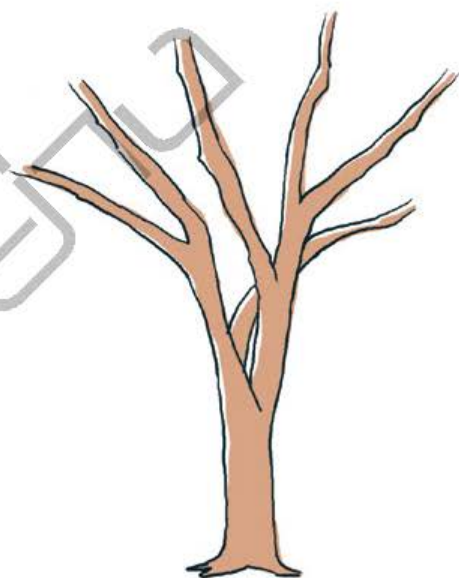
ที่แน่นอนที่สุด รอยแผลที่ตัดต้องเรียบ ไม่ขาดรุ่งริ่ง เพื่อช่วยให้เปลือกงอกออกมาประสานแผลได้โดยเร็ว อีกทั้งไม่มีความชื้นที่เป็นอันตรายต่อเนื้อไม้สะสมในบริเวณที่ตัด รอยแผลสุดท้ายจึงต้องตัดด้วยเลื่อยแต่งกิ่งเท่านั้น โดยกิ่งที่ต้องการกำจัดออกต้องตัดให้รอยแผลเสมอกับเปลือกของลำต้นหรือกิ่งใหญ่

ประเด็นสำคัญในการตัดแต่งต้นไม้อย่างมีศิลป์ คือ ต้นไม้แต่ละชนิดล้วนมีบุคลิกภาพของตัวเอง เช่น ลักษณะ สี โครงสร้างกิ่งก้านของส่วนต่างๆ เช่น ใบ เปลือกลำต้น พูพอนของราก ฯลฯ ของต้นไม้แต่ละชนิด การตัดแต่งดูแลรักษาต้นไม้ต้องกระทำเพื่อเสริมส่งบุคลิกภาพเฉพาะตัวนี้ให้โดดเด่น สวยงาม และที่สำคัญต้องเหมาะสมกลมกลืนกับสภาพสิ่งก่อสร้างหรือภูมิทัศน์โดยรอบของต้นไม้ต้นนั้น

การตัดแต่งกิ่งแบบช้อนแผล

หลังตัดจะไม่เหลือต่อให้เห็น

“เรื่องน้ำรู้และการแก้ปัญหาต่างๆในสวน ทั้งการปลูกเลี้ยง ดูแลต้นไม้ และวางโครงสร้างแบบเจาะลึก”

ปลูกไม้ใหญ่ใกล้บ้านไม่ต้องกังวลใจ / เช็กสุขภาพต้นไม้จากเรือนยอด / อ่านความผิดปกติของใบ /
ต้นไม้ที่เป็นมิตรกับเพื่อนบ้าน / รดน้ำอย่างถูกวิธีมีผลต่อรากพืช / ตัดแต่งกุหลาบให้ดกออกดอก /
เปลี่ยนปูนเป็นสวน / ต่อเติมรั้วตอมบ่อเพื่อนบ้าน / ต่อเติมห้องในสวน / บ่อรั่ว บ่อรื้อ ปัญหาชวนปวดหัว /
วางหินให้ได้น้ำตกสวย / แก้ปัญหาบ่อขุ่นเขียว / สวนป่ากับบ่อป้องกันได้ / ตกแต่งมุมบึงล้นให้เด่นสวย /
เลือกขวงแฉ่งสวนให้ดูดีมีสไตล์ ฯลฯ

